

heeft. Het zou droevig, en erger dan dat: het zou een schande zijn, indien iemand zou omkomen die men voor Zw. frs. 1 000 had kunnen redden. Reeds nemen de onderhandelingen veel te veel tijd in beslag. Het heeft geen zin er over te discussiëren of de Duitsers deze mensen werkelijk zullen vrijlaten. Dat zullen wij wel merken als de garantie gestort is; er gaat niets verloren door het proberen.¹

Ferwerda werd gemachtigd te antwoorden dat de regering vóór 1 januari een beslissing zou nemen. Die beslissing bleef uit. Toen nu op 6 februari de trein met twaalfhonderd Joden uit Theresienstadt in Zwitserland was gearriveerd, kreeg de Nederlandse gezant in Bern, mr. J. J. B. Bosch ridder van Rosenthal, van derden (die blijkbaar met Musy in contact hadden gestaan) te horen dat dit eerste transport uit Theresienstadt beschouwd moest worden als een proefzending en dat via Musy méér te bereiken viel. Zonder overleg met de Joodse Coördinatie-Commissie deed de gezant toen op 10 februari aan de regering een telegram toekomen waarin hij berichtte dat meer Joden vrijgekocht konden worden, dat het vermoedelijk zou lukken, daartoe van Joodse organisaties in de Verenigde Staten een bedrag van Zw. frs. 5 mln te verwerven maar dat het ter bespoediging van de zaak wenselijk was, hem vóór 12 februari een bankgarantie te sturen van Zw. frs. 1 mln (ca. f 400 000). 'De som', aldus de gezant, 'lijkt te klein om een invloed op de oorlogvoering te kunnen uitoefenen, terwijl grote aantallen Nederlanders zouden kunnen worden gered.'²

Op 13 februari stelde Gerbrandy, wiens kabinet demissionair was en die enkele dagen tevoren van de koningin opdracht had gekregen, een nieuw kabinet te formeren, het verzoek van de gezant in de ministerraad aan de orde. 'De financiële zijde der zaak' zou, aldus de notulen,

'moeten worden geregeld met het oud-lid van de Zwitserse Bondsraad, Moesy, die bekend staat als iemand met nationaal-socialistische sympathieën en relaties. Het geld is waarschijnlijk voor Himmler of andere nazi-bonzen bestemd, die handel drijven in Joden.

Na besprekingen waarbij de zaak van alle zijden wordt gezien, komt de raad tot de conclusie dat de regering zich niet in zulk een handel met de Duitsers mag begeven. Dit zou trouwens ook niet kunnen geschieden zonder de Britse regering daarin te kennen, wegens de beschikking over Zwitserse franken. Besloten wordt, dat de minister-president het Joodse comité in Londen terzake zal inlichten.³

¹ Brief, 21 dec. 1944, van M. H. Gans aan G. F. Ferwerda (*Eng.*, punten l en m, gestenc. bijl. 282). ² *Eng.*, dl. VI a, p. 253. ³ Ministerraad: Notulen, 13 febr. 1945.